

Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Dışı Etkinlikler

Editör: Adnan KÜÇÜKOğLU

2. Baskı

Editör: Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

KURAMDAN UYGULAMAYA EĞİTİMDE PROGRAM DIŞI ETKİNLİKLER

ISBN 978-625-7880-52-7

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğuş yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŐ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğuş olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Kasım 2020, Ankara
2. Baskı: Mart 2022, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Őti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Okullarda resmi program dışında gerçekleşen her türlü bilimsel, sosyal, sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetleri kapsayan program dışı etkinlikler birçok yönden okul derslerinden ayrılmaktadır. Herhangi bir dersin dar kapsamına sınırlanmamış esnek yapılarıyla program dışı etkinlikler, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre tasarlanmaları, katılımında gönüllülüğü esas almaları ve süreçte klasik bir değerlendirmeye yer vermeyen tasarımlarıyla resmi programdaki eğitimsel etkinliklerden farklılaşmaktadır. Dolayısıyla program dışı etkinliklerin tasarlama-uygulama-değerlendirme süreçlerinin de resmi program yaklaşımlarından farklılaşmasını gerektirmektedir.

Bu bağlamda bütüncül bir yaklaşımla hazırlanan program dışı etkinlikler kitabı birbirini tamamlayan beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde eğitim programlarının kavramsal yapısından hareketle eğitim programı ile program dışı etkinlikler arasındaki bağlantılar incelenmiştir. İkinci bölümde ise program dışı etkinlikler bağlamında örtük program, kuramsal temelleri, sınıf iklimi ve değerler eğitimi süreçleri açısından ele alınmıştır. Üçüncü bölümde okulların program dışı uygulama ve ritüelleri incelenirken, dördüncü bölümde program dışı etkinliklerin yönetimi çok boyutlu olarak ortaya konulmuştur. Program dışı etkinlik uygulamalarına ayrılan son bölümde ise eğitimde program dışı iyi uygulama örneklerine yer verilmiştir.

Eğitimin dersten ve okuldan ibaret olmadığına ilişkin anlayışın güçlenmesi eğitim çevrelerinde öğrenmenin farklı ve alternatif yollarına duyulan ilgiyi arttırarak resmi programın dışındaki uygulamalara ve okul dışı öğrenme ortamlarına yönelimi hızlandırmıştır. Giderek güçlenen bu yönelim okullara ve öğretmenlere yeni ve farklı misyonlar yüklemektedir. Bu bağlamda hazırlanan kitabın program dışı etkinliklere ilgi duyan eğitimcilere yardımcı bir kaynak olması beklenmektedir.

Kitabın hazırlanma sürecinde akademik birikimleri ve titiz çalışmalarıyla katkı sağlayan bölüm yazarlarına ve kitabı okuyucularla buluşturan Pegem Akademi çalışanlarına teşekkür ederim.

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Bölümler ve Yazarları

Editör: Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

- 1. Bölüm: Eğitimde Program Dışı Etkinlikler**
Dr. Öğr. Üyesi Suna ÇÖĞMEN
Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3969-5650
- 2. Bölüm: Örtük Program**
Doç. Dr. Ceyhun OZAN
Atatürk Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1415-7258
- 3. Bölüm: Bir Ritüel Yeri Olarak Okul**
Dr. Öğr. Üyesi Zehra Sedef KORKMAZ
Artvin Çoruh Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3466-8119
- 4. Bölüm: Eğitimde Program Dışı Etkinliklerin Yönetimi**
Arş. Gör. Nilay ÇELİK ERCOŞKUN
Atatürk Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8051-0585
Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU
Atatürk Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8522-258X
- 5. Bölüm: Program Dışı Etkinlik Uygulamaları**
Öğr. Gör. Dr. Murat KORUCUK
Kafkas Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5147-9865
Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU
Atatürk Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8522-258X

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	iv

1. BÖLÜM

EĞİTİMDE PROGRAM DIŞI ETKİNLİKLER

Giriş.....	2
1. Eğitim Programı ve Program Dışı Etkinlikler	2
1.1. Eğitim Programı	3
1.2. Program Dışı Etkinlikler.....	5
1.3. Resmi Program ve Program Dışı Etkinlikler	7
2. Program Dışı Etkinliklerin Temelleri	10
2.1. Program Dışı Etkinliklerin Tarihi Temelleri.....	10
2.2. Program Dışı Etkinliklerin Felsefi Temelleri	11
2.3. Program Dışı Etkinliklerin Psikolojik Temelleri	14
3. Program Dışı Etkinliklerin İşlevleri.....	16
Özet	21
Değerlendirme Soruları.....	22
Kaynakça.....	25

2. BÖLÜM

ÖRTÜK PROGRAM

Giriş.....	30
1. Örtük Program Nedir?.....	31
2. Örtük Programın Kuramsal Temelleri.....	32
2.1. Yapısal-İşlevselci Yaklaşım.....	32
2.2. Çatışmacı Yaklaşım.....	35
2.3. Eleştirel Kuram.....	36

3. Örtük Programın Kapsamı	38
3.1. Okulun İdari ve Örgütsel Araç ve Düzenlemeleri.....	39
3.1.1. Okulun Kuralları	39
3.1.2. Okul Binasının Mimarisi ve Dekorasyonu.....	39
3.1.3. Sınıfların Oluşturulması	39
3.1.4. Zaman	40
3.1.5. Ders Dışı Etkinlikler	40
3.2. Okul ve Çevre Arasındaki Etkileşimler	40
3.2.1. Toplumsal Norm ve Değerler.....	40
3.2.2. İdeoloji	40
3.2.3. Ders Kitapları.....	41
3.3. Sınıf İklimi	41
3.3.1. Öğretmenlerin Görüş ve Beklentileri	41
3.3.2. Öğretmenlerin Ön Yargıları.....	42
3.3.3. Sınıf Kuralları.....	42
3.3.4. Öğretmen Davranışları.....	42
3.3.5. Öğrenci Özellikleri	43
3.3.6. Sınav ve Öğrenci Başarısı	43
4. Örtük Program ve Değerler Eğitimi.....	44
5. Örtük Program ile İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	46
Özet	54
Değerlendirme Soruları.....	55
Kaynakça.....	58

3. BÖLÜM

BİR RİTÜEL YERİ OLARAK OKUL

Giriş.....	64
1. Okullarda Program Dışı Etkinliklerin Yeri ve Önemi	65

2. Okul Yaşamında Törensel Etkinlikler	68
2.1. Ülkemizden Törenler ve Bayram Kutlamaları Örnekleri	69
2.2. Yurtdışından Törenler ve Bayram Kutlamaları Örnekleri.....	75
3. Okullarda Gerçekleşen Etkinlikler	75
3.1. Topluma Hizmet Çalışmaları	75
3.2. Bilimsel Etkinlikler	79
3.3. Kültürel Etkinlikler	82
3.4. Sportif Etkinlikler	84
3.5. Sanatsal Etkinlikler	86
Özet	90
Değerlendirme Soruları.....	91
Kaynakça.....	94

4. BÖLÜM

EĞİTİMDE PROGRAM DIŞI ETKİNLİKLERİN YÖNETİMİ

Giriş.....	100
1. Program Dışı Eğitim Uygulamalarının Etkileri.....	102
2. Program Dışı Etkinliklerin Yönetimi	107
2.1. Planlama	109
2.2. Uygulama	117
2.3. Değerlendirme	118
Özet	121
Değerlendirme Soruları.....	122
Kaynakça	125

5. BÖLÜM

PROGRAM DIŞI ETKİNLİK UYGULAMALARI

Giriş	130
1. Program Dışı Etkinliklerin Uygulanmasının Üstünlükleri ve Sınırlılıkları.....	131

2. Alternatif Eğitim ve Program Dışı Etkinlikler	136
3. Program Dışı Etkinliklerin Uygulama Süreci ve Sınıflandırılması	142
3.1. Mesleki ve Kültürel Amaçlı Geziler	144
3.2. Spor Faaliyetleri ve Sanatsal Etkinlikler	150
3.3. Öğrenci Kulüpleri ve Topluma Hizmet Çalışmaları	152
4. Eğitimde Program Dışı İyi Uygulama Örnekleri	157
Özet	164
Değerlendirme Soruları	167
Kaynakça	173
Yazarlar Hakkında	183

1. BÖLÜM

EĞİTİMDE PROGRAM DIŞI ETKİNLİKLER

Dr. Suna ÇÖĞMEN

Pamukkale Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-3969-5650

Bölüm Kazanımları

- Program dışı etkinliklere ilişkin temel kavramları anlar.
- Eğitim programı ve program dışı etkinliklerin ilişkisini kurar.
- Program dışı etkinliklere örnek verir.
- Program dışı etkinliklerin temellerini kavrar.
- Program dışı etkinliklerin işlevlerini açıklar.
- Program dışı etkinlikleri önemini ayırt eder.

Bölüm İçeriği

Giriş

1. Eğitim Programı ve Program Dışı Etkinlikler
 - 1.1. Eğitim Programı
 - 1.2. Program Dışı Etkinlikler
 - 1.3. Resmi Program ve Program Dışı Etkinlikler
2. Program Dışı Etkinliklerin Temelleri
 - 2.1. Program Dışı Etkinliklerin Tarihi Temelleri
 - 2.2. Program Dışı Etkinliklerin Felsefi Temelleri
 - 2.3. Program Dışı etkinliklerin Psikolojik Temelleri
3. Program Dışı Etkinliklerin İşlevleri

Değerlendirme Soruları

Kaynakça

Giriş

Okullar öğrencilerin öğrenme-öğretme etkinliklerini deneyimlediği eğitim ortamlarıdır. Okul ortamları yalnızca akademik etkinliklerin gerçekleştiği değil sosyalleşmenin de yoğun olarak yaşandığı yerlerdir. Dolayısıyla okullar kendi dinamiği, iklimi ve kültürü olan küçük birer topluluk olarak ele alınmaktadır. Son dönemde okullarda bilişsel etkinliklere ayrılan vaktin gereğinden fazla olduğu, öğrencilerin başarılarının akademik göstergeler üzerinden değerlendirildiği sık sık vurgulanmaktadır. Oysa öğrencilerin duyuşsal ve psikomotor gelişimleri bilişsel alan kadar önemlidir. Bütüncül bir öğrenmenin gerçekleşebilmesi bu üç temel alanın kazanımlarının dengeli bir şekilde edinilmesine bağlıdır.

1. Eğitim Programı ve Program Dışı Etkinlikler

Hızla değişen dünyada, teknolojik gelişmeler hayatı kolaylaştırırken bir yandan da yaşam alanlarını ve yaşam şeklini dönüştürmektedir. Bu dönüşüm bireylerin zaman geçirme alışkanlıklarını da değiştirmektedir. Aileler hızlı bir tempoda bir yandan çocuklarının bir sonraki eğitim aşamasında yerlerini almaları için geçmeleri gereken sınavlara hazırlanmalarına yardımcı olurken, diğer yandan onları bir kurstan diğer kursa götürmektedirler. Çocukların okul dışı serbest zamanlarını değerlendirmelerine yardımcı olan bu kurslar hem okul içinde hem okul dışında düzenlenmektedir. İçerikleri ise sadece akademik becerilere destek olmak değil aynı zamanda yaşamsal becerilerin de gelişmesini ve desteklenmesini sağlayacak etkinliklerden oluşmaktadır. Dolayısıyla artan bir biçimde öğrencilerin sadece akademik becerileri değil sosyal yaşam becerileri de eğitimin merkezine alınmaktadır.

Ülkemiz de tüm dünyadaki bu gelişmelere kayıtsız kalmamaktadır. Öğrencilerin 21. Yüzyıl becerilerinde yeterlik kazanacak şekilde eğitim alması son yıllarda yapılan program çalışmalarına da yansımıştır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın (2017) yayınladığı müfredat değişikliği raporunda toplumda yer alan gelişme ve ilerlemeler ışığında;

“öğrencilere temel bilgi ve becerilerin yanı sıra eleştirel düşünme, özgün düşünme, araştırma yapma, sorun çözme gibi bilişsel, toplumsal ve kültürel katılım, girişimcilik, iletişim kurma, empati kurma gibi sosyal; öz denetim, öz güven, kararlılık, liderlik gibi kişisel yeterlik ve becerilerin kazandırılmasının”

gerekliliği vurgulanmaktadır.

Bunun yanı sıra bilginin hızla yayıldığı ve sorgulanmadan dönüştürülme potansiyeli taşıdığı günümüzde öğrencilerin benlik saygıları, öz güvenleri ve psikolojik iyi oluş halleri gibi psikolojik faktörlerin önemi de büyüktür. Sağlıklı bireyler